

Pártunk Központi Bizottsága és a Minisztertanács a közelmúltban együttes ülésén foglalkozott hazánk népgazdaságának jelenlegi helyzetével. Megyei pártbizottságunk a megye gazdaságának 1971-es első felévi alakulását vizsgálta meg. Nincs semmi rendkívüli abban, hogy a IV. ötéves terv indulása első fél éve után párt- és állami fórumok behatóan foglalkoznak az ipari, a mezőgazdasági termelés alakulásával, a belső ellátás problémáival, a beruházások, az építés ütemével, a külkereskedelemmel. Kifejezésre jut ebben a következtetés, amire a párt X. kongresszusa kötelezte a kommunistákat, hogy az elhatározottak végrehajtását rendszeresen kísérjék figyelemmel. Most ez történik: *a párt magas fórumai és az állami szervek ellenőrzik, hogy mindjárt a terv indulásánál követjük-e az elhatározottakat, s hogy mit jeleznek a legfőbb mennyiségi és minőségi mutatók, szükség van-e az esetleges eltérések kiigazítására, korrekciókra.* Nem véletlen, hogy a gazdaság kérdéseivel ilyen mértékben foglalkozunk, mert a népgazdaság helyzetének alakulásától alapvetően függ mindazoknak a társadalmi problémáknak a megoldása, melyeket a X. kongresszus elhatározott. Ez alapozza meg előrehaladásunkat, szocialista társadalmi viszonyaink fejlődését, további kulturális felemelkedésünket. A népgazdaság helyzetének egészséges fejlődésével, és csakis ezzel összhangban alakulhatnak jól életkörülményeink.

Tervek készültek — országosak, megyeiek, helyi, vállalati, szövetkezeti tervek, öt évre. A konkrét termelő, gazdasági munkára most már éppen az elkészült tervek szellemében fordíthatunk nagyobb figyelmet. Helyes, ha számot adunk magunknak, hogyan vetődik és vesszük induláskor az első akadályokat. Természetesen mindent, amit az ötéves terv kitűzött, amit a kongresszus elhatározott, nem lehet egyszerűen megvalósítani. Nem lehet a jelzett feszültségeket egy csapásra megszüntetni. Azt azonban senki sem tagadhatja, hogy a pozitív elemek akkumulálásával mind nagyobb terhet nyerhetünk az előrehaladáshoz, és lépésről lépésre visszaszoríthatjuk a kedvezőtlen tendenciákat.

Mit mutat az 1971. év első fél éve? Elbizakodottság nélkül mondhatjuk: a népgazdaság egésze a folyamatos fejlődés állapotában van, általános helyzete kedvező. A munkásoknak odaadó munkája, a szocialista brigádok példamutatása, a vezetők törekvése eredményes. Országosan is, a megyében is a gazdaság fejlődése jó irányban halad. Sok jel bizonyítja, hogy nem volt pusztába kiáltott szó a kongresszus határozata, mert fokozatos realizálódása anyagi erővé válik. Gazdaságirányításunk mostani rendszere tehát mind eredményesebben hat.

Gazdasági fejlődésünk

első fél évét általánosságban a gazdaságnövekedés ütemének a tervezett szerinti alakulása jellemzi. Az ipari termelés növekedése országosan 6 százalékos. Megyénkben — az utóbbi évekre jellemzően — továbbra is gyorsabb ütemű, a szocialista ipar 8 százalékkal termet többet, mint az előző év hasonló időszakában. A mezőgazdaságban is valószínű, hogy országosan a tervezett összertermelést elérjük, ami a múlt évhez képest 6—7 százalékos növekedést jelent. A beruházás, az építőipar a legdinamikusabban fejlődő terület, ahol a termelés jobban nő a tervezettnél. A lakosság pénzbevétele 8 százalékkal, az átlagkereset 4,4 százalékkal magasabb. A kiskereskedelem 10 százalékkal nagyobb forgalmat bonyolít le, mint egy évvel korábban. Az áru-álapok fedezik a növekvő vásárlóerőt. A lakásépítés a tervezett ütemben folyik, időarányosan nem maradtunk le sem országosan sem megyeileg. Országosan elmarad a tervezettől az építőanyag-ipar növekedése megyénkben.

A gazdasági növekedés fő mutatói tehát a tervezett ütemet vagy elérik, vagy túlhaladják, így a növekedés ütemével általában elégedettek lehetünk. Ezt mondhatjuk el a gazdálkodás minőségi tényezőinek egy részéről is. A javulás jeleit mutatja az iparban és a mezőgazdaságban egyaránt a munka termelékenységének gyors növekedése. A készletgazdálkodás fokozatosan tovább javul. A készletek lassabban nőnek, mint a termékkibocsátás, és gyorsult a népgazdaság összkészleteinek forgási sebessége is. Lassú javulás következett be megyénkben a munkaerő-gazdálkodásban. A foglalkoztatottak száma nem emelkedett, kevesebb a munkahely-változtatók száma is. A gazdálkodóegységek nyeresége a termelésnél gyorsabban nőtt, ami azt bizonyítja, hogy a megváltozott gazdasági szabályozók közegében is eredményesen gazdálkodik a termelőegységek túlnyomó többsége.

Kedvezőnek mutatkoznak a mezőgazdasági üzemek, szövetkezetek eredményei. Ismeretes, hogy az 1971-es évet szűkös gazdasági, pénzügyi alappal kezdték a szövetkezetek. A múlt évben a tsz-ek üzemi eredménye, felhasználható jövedelme közel félmilliárd forinttal volt kevesebb, mint az 1969. évi származadékok. A szövetkezetekre ez évben az a feladat hárul, hogy gondoskodjanak a veszteséges évről részének kigazdálkodásáról, a lecsökkent alapokat fel kell tölteniük, eleget kell tenni a fejlesztéssel járó kötelezettségeknek és — nem utolsósorban — létre kell hozniuk a személyi jövedelem szintjének növeléséhez szükséges jövedelemtömeget.

Fegyelmезetten és felelősséggel

Irta: Győri Imre

E feladatok megoldásához az 1969. évi jó mezőgazdasági év eredmény szintjének elérése, sőt valamelyes túlhaladása adhat reális alapot.

Csongrád megyében ez a növénytermesztésben a múlt évihez képest 18—20 százalékos termelési értéknövelést követel. Az állattenyésztésben a múlt évinél 5—6 százalékos termelési volumennövekedés szükséges. Az első fél év tapasztalatai alapján az eredmények biztatóak, a szövetkezetek párt- és gazdasági vezetői az 1971-es gazdasági évet jól készítették elő, és állami segítséggel a szövetkezetek többsége úrrá lett az 1970-es árvíz és időjárás okozta nehézségeken. A munkákat eddig általában jól szervezték és időben, jó minőségben végezték el. A kalászos gabonák rekordot megközelítő termése, a zöldség-, gyümölcsfélék jó közepes eredménye, valamint a sertés- és baromfiágazat a vártnál nagyobb mérvű felútása arra enged következtetni, hogy a mezőgazdasági üzemek éves tervüket is teljesíthetik. A szocialista mezőgazdaság mindinkább bizonyítja, hogy megtérül a befektetett sok munka és anyagi eszköz. Az augusztusi csapadékhiány miatt azonban még jobb, szervezettebb munka, nagyobb takarékoság, az őszi veszteség nélkül betakarítása, és a meglévő anyagok, eszközök gondos, körültekintő felhasználása szükséges. Számolni kell azzal, hogy az időjárás miatt további romlás áll be, ezért a beruházási, a fejlesztési, a jövedelemnövelési törekvéseket és az igényeket a kialakult szerényebb lehetőségekhez kell szabni.

Az első fél év

kedvező ellenére sem beszélhetünk a társadalmi munka gazdasági hatékonyságának gyors javulásáról. A népgazdaságban erősödtek ugyan a kedvező folyamatok, de korántsem a kívánt és lehetséges mértékben. E vonatkozásban inkább szerények, mint kiemelkedők az eredmények. A gazdasági vezetésben és a párt gazdaságszervező munkájában összpontosítanunk kell a figyelmet azoknak a feladatoknak maradéktalan megoldására, amelyekről nagymértékben függ népgazdasági egyensúlyunk megszilárdítása.

A népgazdaság egészséges fejlődése ellenére a beruházásokban jelentős egyensúlyi problémák jelentkeznek. A beruházási feszültség a népgazdaságban nem újkeletű, megszüntetése csak fokozatosan érhető el, úgy és amilyen mértékben a beruházási egyensúlyra irányuló intézkedések kedvező hatásukat éreztetik. Az egyensúlynak valami gyors, adminisztratív úton történő helyreállítása nem volna reális — ez a beruházások egy részének leállítását, az eszközök gyors átcsoportosítását követelné meg, ami megrázkódtatásokkal, az emberek többségét kedvezőtlenül érintő társadalmi-politikai kihatásokkal járna. Az viszont elengedhetetlen követelmény, hogy a tervezett keretek között maradjunk. Ebben a vonatkozásban az első fél év képe nem kedvező. A beruházások növekedési üteme jelenleg túlzott, erősen meghaladja a nemzeti jövedelem termelésének növekedését. Az építkezések száma már az előző években is túl nagy volt, ebben az esztendőben tovább emelkedett. (Még emellett is sok a kielégítetlen igény és a visszatartott rendelés.) A szétaprózás miatt az üzembe helyezés üteme nem gyorsult, sok létesítmény félig kész állapotban van, az építkezések ára pedig — ilyen viszonyok mellett évi 3—4 százalékos ütemben — tovább emelkedik. Sok a fegyelmезetlenség pénzügyi vonalon is. A vállalatok, a szövetkezetek építkeznek anélkül, hogy fejlesztési alapjuk ezt megengedné. Abban a hiszemben vagy biztos tudatban vannak, hogy majd a bank vagy az állami költségvetés úgyis folyósítja a többletet.

Volt idő, amikor a beruházások, az építkezések nem jelentettek megyénkben különösebb megterhelést. Mindig kevesebbet valósíthattunk meg belőlük, mint amire itt helyben akkor, a kapacitás, és az anyagfedezet lehetőséget nyitott. E tekintetben is nagyot fordult a világ. Most az építés lendületét nem annyira a költségvetési keretek hiánya, sokkal inkább az építőanyagoknak, építőszervezeteknek, a kapacitásoknak az igényekhez képest szűkös volta akadályozza. Oriási az igény a beruházásokra, különösen az építésre. Az a feszültség, ami országosan tapasztalható, nálunk is megvan, sőt — néhány helyi ok miatt — még fokozottabb. A tavalyi árvíz miatt sok beruházás, építés eltörlődött, a III. ötéves tervben elmaradt több olyan feladat megoldása, amelyhez a költségvetésben a keretek adottak voltak. A IV. ötéves terv beruházásainak — amelynek teljes összege mintegy 20 milliárd forint Csongrád megyében — kétharmad része építési feladat. A feszültség annak ellenére jelentős, hogy az építőipar fejlődése az elmúlt esztendőben igen lendületes volt. A megye szocialista építőiparának termelési értéke a III. ötéves terv időszakában 60 százalékkal nőtt. 1970-ben már 1435 millió forint értékű munkát produkált, 1975-ig évi 2658 millió

forintra növeli termelését a megyei építőipar, és öt év alatt 10 milliárd forint értékű munkát fog elvégezni. Megyénkben dolgoznak más, nem megyei építőszervezetek is. Ezek munkájának értéke öt év alatt eléri a 2 milliárd forintot. Ebből a számvetésből is látható, hogy a jelenlegi feltételek mellett az ötéves terv során több mint 1 milliárd forintnyi építéshez nincs meg az anyagfedezet és az építőképesség.

A beruházási feszültség

csökkenéséhez, a beruházási piac egyensúlyának mielőbbi megteremtéséhez mi is komolyan hozzájárulhatunk. Mit tehetünk ennek érdekében? Nem várhatunk csak kívülről és felülről segítséget e tekintetben sem. Mindent nem építhetünk meg a következő ötéves tervben. Az építés feladatait sorolnunk kell, illetve soroltatnunk kell népgazdasági jelentősége, a lakosság igénye figyelembevételével. Vagyis: *népgazdasági okok, a lakosság igényei miatt feltétlenül biztosítani kell a beruházások egy-egy csoportjának megvalósítását.* Valamit tehát el kell hagyni. Mi az, ami nem maradhat el? A kormány által kiemelt nagy beruházások nem szorulhatnak háttérbe. Megyénkben ezek a beruházások rendben haladnak — a Szeged környéki kőolaj- és földgázipari létesítmények műszaki készültsége megfelelő; a szegedi házépítő kombinál előre hozott határidőre kezdte meg a próbüzemet; az MTA Biológiai Kutató Intézetének első ütemét megépítették és átadták, a második ütemben tervezett építést is elkezdtek. Az egész lakosság életszínvonalát olyan komoly mértékben érintő feladat, mint a lakásépítés, országosan és helyileg nem lehet másodlagos. A IV. ötéves terv 400 ezer lakása, amelyből megyénkbe körülbelül 20 ezer jut, olyan építési, beruházási feladat, amelyet maradéktalanul teljesíteni kell. Megyénkben biztató, hogy a lakásépítés üteme az előző évinél nagyobb. Az év első felében 1400 lakás épült meg. Építés alatt áll közel 4000, és így az év végéig tervezett 3500 lakás felépítése biztosítottak látszik. (A magánlakás-építés még lendületesebb lenne, ha az anyagihiány ezt nem gátolná.) Előrehaladtunk a gáz-, vízvezeték- és csatornaépítésben. Sajnos, ebben az évben sem sikerült előrelépni a lakásokhoz kapcsolódó óvoda-, bölcsőde-, iskola- és üzlet-házépítésben. (Szentesen a lakóépületekkel együtt az üzletépítés is megtörtént.) Ezek a létesítmények általában kisebb volumenű munkát jelentenek, és az úgynevezett maximált árformába tartoznak. A kivitelezők számára előnytelenebb, anyagilag hátrányosabb munkát jelentenek, és ezért nem szívesen vállalják. Hovatovább politikai problémává nőtt megyénkben az egészségügyi létesítmények építésének elmaradása. Az előző öt évben nem épült meg az SZTK Szegeden. Szentesen és Csongrádon, bár költségvetési fedezetük biztosított volt. Ezekre is gondolnunk kell az építési beruházások sorolásánál. A mezőgazdaságban ezekben az években fejlődik be a húsprogramot megalapozó szarvasmarha- és sertéstelepek építése, amelyek révén a megye hústermelése csaknem megkétszereződik. Tehát ezek építését is kiemelten kell kezelnünk.

A fontossági sorrend megállapítása önmagában nem ad több építési lehetőséget, de segít a szétaprózódás megakadályozásában, a határidők elhúzódnásának fékezésében. Emellett arra is törekednünk kell, hogy az építőképesség bővüljön megyénkben, a meglévő építőszervezetek fejlődjenek, hatékonyabban működjenek. A minisztériumi építőipari szervezetek mellett a korábbiál lényegesen nagyobb figyelmet érdemel a tanácsai és a szövetkezeti építőipar. A megyébe települt építőanyagot gyártó vállalatok egyikénél sem hunyhatunk szemet a tervtől történő elmaradás, illetve a termelésbe lépés késése fölött (Szentesi Téglagyár). Építési beruházási lehetőségeinket növeli, hogy megyénkbe települt egy mélyépítő vállalat, és hogy a házgyár hamarosan a próbatermelésről áttérhet a folyamatos termelésre.

Kötelességünk a kormány intézkedéseit támogatni, amelyeknek lényege a beruházások tervszerű keretek közé szorítása és a felelősség, a fegyelm növelése. Ott, ahol túl drága és bonyolult építési terveket, törekedni kell szerényebb és takarékosabb építkezésre. A cél: a megvalósulóban levő beruházások kivitelezésének meggyorsítása. A beruházási érték-előirányzatokat mindinkább tervkötelezettségként szükséges értelmezni, s törekedni kell a pénzügyi és kivitelezési takarékoságra.

Tudomásul kell vennünk, hogy a szocialista szektorban a beruházások volume nem akkor lehet magasabb, ha az állami és a vállalati jövedelem emelkedésének üteme meghaladja a tervezett, vagyis többlet erőforrások jönnek létre. Egyelőre erről szó sincs. Ellenkezőleg. Az államháztartásba még a tervezett bevételek sem folynak be maradéktalanul.

Az államháztartás

hiánya — ami szintén nem új keletű gondunk — ez évben számottevően növekedett. A beruházási kiadások, a költségvetési szervek kiadási növekedésének üteme meghaladja a nemzeti jövedelem növekedésének ütemét. A vállalatoktól befolyó társadalmi tiszta jövedelem ugyan eléri a tervezett, de azt nem haladja meg, az állami kiadásoknál viszont rendszeres az előirányzatok túllépése. A költségvetés egyensúlyi állapotát az is nehezíti, hogy az államnak a vállalatoktól befolyó bevételek 40 százalékát vissza kell juttatnia a veszteséges vállalatok veszteségeinek fedezésére, és ez lekötí a költségvetés eszközeit. Csongrád megyéből a költségvetési befizetések a szocialista szektorból a fél év során mintegy 1,4 milliárd forintot jelentettek. A költségvetésből juttatott támogatás összege 350 millió forintot tett ki. Nem tekinthetjük egészségesnek azt a tendenciát, amikor a befizetések volumene 4 százalékkal csökkent, a kapott támogatások mértéke 22 százalékkal nőtt. A cél az, hogy a termelés mennyiségi és minőségi növekedésével a támogatás mértéke lehetőleg csökkenővé válhasson, ezzel szemben a befizetés mértéke legyen progresszív.

A vállalatok és a szövetkezetek az év második felében — hosszabb távon a IV. ötéves terv időszakában — pénzügyi gazdálkodásuk további javításával, a gazdálkodás rendszerességével és a gazdálkodási felelősség erősítésével szolgálhatják a költségvetés egyensúlyának megteremtését. Mindenekelőtt *stabil pénzügyi fegyelmre van szükség.* Elengedhetetlen az is, hogy a gazdasági vezetők gondolkodásában a mennyiségi szemlélet helyett a jövedelmesség és a gazdaságosság kerüljön az első helyre úgy, hogy a népgazdasági érdek és a vállalati érdek összhangja is érvényesüljön. A gazdálkodás hatékonyságának fokozása állandó és fontos feladata a vállalatok, szövetkezetek kollektíváinak. Arra törekedjenek, hogy *az általuk lekötött és működtetett népgazdasági eszközök és az élömlunka minél nagyobb nemzeti jövedelmet (társadalmi tiszta jövedelmet) eredményezzen.*

A munka termelékenységének növelése, az anyagtakarékoság, a kapacitáskihasználás, a munkaidőalappal való jó gazdálkodás, a gyártmánystruktúra fejlesztése és korszerűsítése, az elavult termékek gyártásának beszüntetése, a belső és külső piac igényeinek figyelembe vétele, a helyes ber- és munkaerő-gazdálkodás, a jó irányítómunka, az üzemi demokrácia fórumainak érdemivé tétele — mind, mind a hatékonyság irányába hatnak. Valamiféle — minden gazdálkodásegységre minden időben érvényes — receptet a gazdasági hatékonyságra vonatkozóan ajánlani nem lehet. A helyi vezetés felkészültségét, hozzáértését éppen az méri, hogy ott, az adott helyen, az adott időben találja meg a legelőreívőbbet, a legcélszerűbbet, és ne csak elvileg és általánosságban érte a dögát, de nagyon is konkrétan határozza meg a tennivalókat.

Érdemes hangsúlyozni a vállalati eszközökkel, főleg a pénzeszközökkel való takarékoskagot. A vállalati és a szövetkezeti önállóság ne abban jusson kifejezésre, hogy növekszik a luxus márkájú kocsik száma, és a reprezentációra fordított összegek aránya. A személyi és dologi kiadások csökkenése végső soron nemcsak vállalati megtakarításokat hoz, de társadalmi szinten is érezteti hatását.

A népgazdaság

egészséges fejlődése megköveteli a külkereskedelmi mérlegben az ez évre tervezett behozatali és kiviteli arányok betartását. Az első fél évben a kivitel a tervezett szinten mozgott, a behozatal több mint 25 százalékkal meghaladta a tervezett. A népgazdasági szinten jelentkező külkereskedelmi egyensúlyi problémák megoldásában, enyhítésében megyénk vállalatai is sokat tehetnek. Csongrád megyében a vállalatok külkereskedelmi értékesítése évek óta dinamikus — az országost meghaladó mértékben — fejlődik. Az ipari termelésnek mintegy 20 százaléka kerül exportra, a mezőgazdasági termékek közül is jelentős hányad kerül kivitelle. *A feladatunk az, hogy tartsuk meg és lehetőleg még tovább fokozzuk az exportban elért kedvező eredményeket.* Megyénk ipara rendelkezik azokkal az adottságokkal (szakemberbázis, javuló műszaki-technikai felszereltség), amelyek lehetővé teszik az ilyen irányú gyorsabb előrehaladást. Szükséges a külföldi piacok ismeretének alaposabbá tétele, párosítva ehhez a rugalmas alkalmazkodóképességet a gyorsan változó piaci viszonyokhoz. Ez megköveteli a vállalatoktól a külkereskedelmi kérdésekben jártas szakemberek kinevelését is.

A jelzett feszültségek mellett népgazdaságunk helyzete alapján egészséges és kiegyensúlyozott. A *mérleghiányok nem csökkentik fejlődésünket, de a változó egyensúlyi problémák a beruházások, az államháztartás és a külkereskedelmi egyensúlyban feltétlenül figyelmet kívánnak.* A gazdasági egyensúly helyreállítása tehát sok feladatot hárít a párt- és gazdaságvezetésre egyaránt. Ez fokozatosan a IV. ötéves terv menetében valósul meg. Nincs okunk kétségbeesésre vagy kapkodásra. Ahhoz azonban, hogy az egyensúly helyreállítása az életszínvonal tervezett emelését ne Keresztjeze, arra van szükség, hogy mindenki világosan lásson, és jól értse a maga szerepét, felelősségét a termelésben és a gazdálkodásban. Elért életszínvonalunk megtartása és a IV. ötéves tervben elhatározott további emelés megéri az odaadóbb, jobb munkát.